

LEUSDEN TREEDT OP TEGEN NEPAGENTENFRAUDE

EEN VERNIEUWENDE AANPAK DIE LAAT ZIEN HOE LOKAAL
BESTUUR HET VERSCHIL KAN MAKEN

Tekst | Gemeente Leusden, Veiligheidscoalitie Midden-Nederland, Politie

Foto's | Openbaar Ministerie

Het begint vaak met een telefoontje. De persoon aan de andere kant van de lijn doet zich voor als politieagent: 'Er is een inbraakgolf in de buurt; uw kostbare goederen kunnen daarom maar beter veilig worden gesteld. Leg ze klaar; over een half uur komt iemand van de politie ze halen.' Wat volgt is iemand in een uniform dat er net echt genoeg uitziet. Een legitimatiebewijs dat overtuigend wordt getoond. Een stem die met gezag het telefonisch doorgegeven codewoord doorgeeft. Voor veel inwoners, en zeker voor ouderen, is dat voldoende om de deur te openen en hun kostbare goederen of geld af te geven. In Leusden weten ze inmiddels hoe geraffineerd – én georganiseerd-criminelen te werk gaan wanneer zij zich voordoen als politieagent. En ze weten ook hoe groot de schade is wanneer dat vertrouwen wordt misbruikt.

Daarom heeft de gemeente Leusden als een van de eerste gemeenten in Nederland een bestuurlijke dwangsom opgelegd aan iemand die zich voordeed als agent. Het is een maatregel die niet alleen juridisch vernieuwend is, maar vooral een krachtig signaal afgeeft. Burgemeester Gerolf Bouwmeester verwoordt het helder: "Wanneer iemand zich voordoeft als politieagent, raakt dat de kern van onze rechtsstaat. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat wanneer er iemand in uniform of met een politie-identiteit aan de deur staat, dat ook daadwerkelijk een agent is."

Het besluit is daarmee meer dan een bestuurlijke ingreep. Het is een principiële keuze om het vertrouwen tussen inwoners en overheid actief te beschermen.

Een groeiend probleem dat vraagt om bestuurlijke alertheid

Nepagentenfraude is geen nieuw fenomeen, maar de afgelopen jaren is het aantal meldingen in Leusden merkbaar toegenomen. Een beeld dat past in de landelijke toename van nepagentenfraude. Criminelen gebruiken soms nepuniformen of neplegitimatiebewijzen,

maar altijd een geloofwaardig verhaal om mensen te overtuigen hen binnen te laten of waardevolle spullen af te geven. De slachtoffers zijn vaak ouderen: mensen die gewend zijn te vertrouwen op het gezag en niet altijd bij machte zijn om te controleren of iemand daadwerkelijk van de politie is.

Voor Bouwmeester was dat aanleiding om verder te kijken dan het strafrecht. "Als burgemeester heb ik de verantwoordelijkheid om de openbare orde en veiligheid te beschermen," zegt hij. "Soms betekent dat dat je nieuwe instrumenten moet gebruiken of bestaande middelen op een andere manier moet inzetten. Met een dwangsom kunnen we snel en duidelijk optreden: wie zich nogmaals voordoeft als agent, weet dat daar direct financiële consequenties aan verbonden zijn." Hij benadrukt dat gemeenten zich niet kunnen veroorloven om passief te blijven wanneer nieuwe vormen van criminaliteit ontstaan. "De samenleving verandert, en criminaliteit verandert mee. Dan moeten wij als lokaal bestuur ook laten zien dat we alert en wendbaar zijn. In Leusden hebben we besloten om niet af te wachten. Door een dwangsom op te leggen maken we duidelijk dat dit gedrag directe en concrete gevolgen heeft."

Op zoek naar nieuwe mogelijkheden

Leusden heeft de expertise van Veiligheidscoalitie Midden-Nederland ingeschakeld om te helpen bij de juridische onderbouwing. En dat juist deze specifieke kennis aanwezig was, is geen toeval maar resultaat van een pilot die liep in 2024 en 2025. De wetgever heeft bestuursorganen, zoals burgemeesters, bestuursrechtelijke instrumenten gegeven om risico's die de openbare orde, veiligheid of (digitale) leefomgeving verstoren, tegen te gaan. Tot enkele jaren geleden leek er echter nog sprake van koudwatervrees om die instrumenten ook daadwerkelijk in te zetten in de strijd tegen digitale criminaliteit. Een veelgehoord argument is dat de onlinewereld en de openbare ruimte twee

verschillende werelden zijn. Tegelijk is steeds vaker het effect van digitale criminaliteit zichtbaar en voelbaar in die openbare ruimte. Nepagenten zijn hier een goed voorbeeld van: wat vaak begint met een telefonische (digitale) component, eindigt aan de voordeur van kwetsbare inwoners. Reden genoeg voor de bestuurlijke werkgroep Digitale veiligheid en cybercrime om Bureau Regionale Veiligheidsstrategie (Bureau RVS, onderdeel van de Veiligheidscoalitie Midden-Nederland) te vragen de eerdergenoemde pilot te starten. Doel was om te bekijken hoe gemeenten het bestuurlijk instrumentarium efficiënter in kunnen zetten in de aanpak van digitale criminaliteit. Programmamanager van Bureau RVS, Tineke Hendrikse is tevreden. "Uit de pilot blijkt dat bij onlinecriminaliteitsonderzoeken de focus vooral ligt op strafrecht, terwijl het bestuursrecht juist kansen biedt om herhaling te voorkomen en facilitators aan te pakken. En ik ben trots dat de gemeente Leusden het heeft aangedurfd om samen met onze juridische expert deze route te bewandelen. Ik hoop dat dit meerdere gemeenten inspireert om óók aan de slag te gaan met de inzet van het bestuurlijk instrumentarium."

Een vernieuwende juridische basis binnen bestaande kaders

De aanpak van Leusden is vernieuwend en zeker niet willekeurig. De basis voor de bestuurlijke aanpak van nepagenten zijn namelijk bepalingen uit de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Bepalingen die al jaren bestaan maar niet eerder op deze manier zijn toegepast. Artikel 2:1 van de APV biedt de burgemeester de mogelijkheid om op te treden tegen gedrag op openbare plaatsen dat tot ongeregeldheden kan leiden. Artikel 2:47 biedt het college van burgemeester en wethouders een aanvullende grondslag om op te treden tegen gedrag dat overlast of hinder veroorzaakt. Door deze bepalingen te combineren, ontstaat een stevig juridisch fundament. Het is een toepassing die in Nederland uniek is, maar volledig

Juridische kwalificatie

Nepagentfraude kwalificeert juridisch als onnodig opdringen. De overtreder richt zich zonder noodzaak, opdringerig en misleidend tot een persoon, met als doel deze onder druk te zetten en te bewegen tot het afstaan van waardevolle goederen.

De gedragingen veroorzaken bovendien onnodige hinder en overlast en verstoren het woon en leefklimaat van het slachtoffer. De impact reikt verder dan het individuele incident: het vertrouwen in de politie wordt daarmee ernstig geschaad.

De ernst van deze gedragingen wordt versterkt doordat de dader zich bewust richt op een kwetsbare doelgroep. Het doelbewust aannemen van de identiteit van een politieagent, zowel telefonisch als aan de deur, creëert een schijn van legitimiteit die slachtoffers in een positie van afhankelijkheid en angst brengt. De gevolgen zijn niet alleen materieel, maar ook emotioneel en sociaal van aard.

binnen het bestaande juridische kader past. Dat hier behoefte aan is, bleek uit de grote belangstelling voor een recent webinar over de aanpak. 350 aanwezigen uit het hele land lieten zich door Bureau RVS, politie en gemeente Leusden voorlichten over de toegepaste handelswijze en de juridische kwalificatie.

Belangrijkste outcome van het webinar was dat gemeenten meer mogelijkheden hebben dan vaak wordt gedacht, mits zij bereid zijn om creatief en zorgvuldig te kijken naar de instrumenten die zij al bezitten. Iets wat Leusden al heeft laten zien en wat Bouwmeester ziet als een voorbeeld van modern lokaal bestuur. “We moeten niet wachten tot nieuwe wetgeving alles voor ons oplost. Soms vraagt de praktijk om een nieuwe interpretatie van bestaande regels. Dat is geen risico nemen om het risico, maar verantwoordelijkheid nemen voor de veiligheid van onze inwoners.”

Samenwerking als fundament: gemeente, politie en justitie

De bestuurlijke dwangsom staat niet op zichzelf. De maatregel is nadrukkelijk genomen in nauwe samenwerking met de politie waarbij de gemeente haar rol ziet als aanvullend. Een last onder dwangsom is een herstelsanctie die tot doel heeft om herhaling van de over-

treding te voorkomen. Het vervangt het strafrecht dus niet. Het strafrechtelijke traject blijft leidend wanneer sprake is van oplichting of andere strafbare feiten.

Samenwerking tussen politie en gemeente is essentieel in deze en vergt van beide alertheid op de kansen die zich voordoen. Belangrijk om daarbij in het achterhoofd te houden is dat niet iedere casus zich leent om het bestuurlijk instrumentarium in te zetten. Binnen de politie zijn hiervoor bestuurlijk interventiespecialisten beschikbaar om mee te sparren over mogelijke kansrijke casussen. Joëlle Hermens, bestuurlijk interventiespecialist bij de politie licht toe: ‘Binnen de politie wakkeren we het bewustzijn over nut en noodzaak van een bestuurlijke rapportage bij dit soort incidenten écht aan. De burgemeester kan een bestuurlijke rapportage bij de politie aanvragen maar ook wij focussen op het nog beter signaleren van (on-)mogelijkheden. Zodat we ook steeds vaker proactief een bestuurlijke rapportage aan kunnen bieden aan het bestuur.’

Ook Bouwmeester benadrukt dat samenwerking essentieel is. “Dit soort zaken vraagt om een gezamenlijke aanpak. De politie doet het strafrechtelijke onderzoek, en wij kijken waar we bestuurlijk kunnen ingrijpen. Dat is geen concurrentie, maar versterking.

Juist door die samenwerking kunnen we sneller en effectiever optreden. Mijn oproep is dan ook: vraag die bestuurlijke rapportage aan en bekijk samen waar de kansen liggen.”

De maatregel is daarmee niet alleen een signaal naar criminelen, maar ook een bevestiging van het vertrouwen tussen overheidspartners. Het laat zien dat bestuurlijke en strafrechtelijke instrumenten elkaar kunnen aanvullen in plaats van overlappen.

Preventie begint bij inwoners

Hoewel de bestuurlijke dwangsom een krachtig instrument is, ziet Bouwmeester preventie als minstens zo belangrijk. Volgens hem kunnen inwoners zelf een belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van nepagentenfraude. Aler-

dankzij die meldingen kunnen politie en gemeente optreden.”

Een signaal naar inwoners én criminelen

Met het opleggen van de dwangsom wil Leusden een duidelijk signaal afgeven. Aan criminelen laat de gemeente zien dat misbruik van vertrouwen directe gevolgen heeft. Aan inwoners laat zij zien dat hun veiligheid en vertrouwen actief worden beschermd.

Bouwmeester verwoordt het zo: “Wij staan naast onze inwoners en doen er alles aan om hun veiligheid en vertrouwen te beschermen. Dat vertrouwen is kwetsbaar, maar ook ontzettend waardevol. Juist daarom moeten we er scherp op zijn wanneer criminelen dat proberen te misbruiken.”

Hij hoopt dat de aanpak ook andere gemeenten inspireert om na te denken over hun rol in de bestrijding van dit soort criminaliteit. “Lokale overheden hebben meer mogelijkheden dan soms wordt gedacht. Als we die verstandig inzetten, kunnen we echt verschil maken voor de veiligheid van onze inwoners.” ■

theid is daarbij essentieel. “Voorlichting is minstens zo belangrijk als optreden achteraf,” zegt hij. “We moeten inwoners helpen om verdachte situaties te herkennen en hen stimuleren om dat te melden. Zonder meldingen bij de politie kunnen we uiteindelijk ook niet bestuurlijk optreden.” Hij moedigt inwoners aan om kritisch te blijven wanneer iemand zich voordoeft als politieagent. Twijfel mag altijd worden uitgesproken. “Als iets niet goed voelt, is het verstandig om eerst te verifiëren bij de politie of iemand echt van de politie is. En meld verdachte situaties altijd. Juist

Gerolf Bouwmeester
Burgemeester Leusden